

Nr 24

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ersättning från den allmänna försäkringen för resekostnader vid sjukdom.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft sex inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I:446 av fröken *Stenberg* och II: 567 av herr *Nordstrandh*,

2) de likalydande motionerna I: 449 av herr *Wikberg m. fl.* och II: 564 av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*,

3) de likalydande motionerna I: 619 av herr *Dahlberg m. fl.* och II: 558 av herr *Fagerlund m. fl.*

I *motionerna I: 446* och *II: 567* har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att frågan, om i vad mån ersättning för bilresor mellan bostad och arbetsplats skall kunna utgå i sådana fall då sjukskrivning härigenom skulle kunna undvikas, måtte överlämnas till 1961 års sjukförsäkringsutredning för att övervägas i samband med utredningens översyn av sjukförsäkringens reseersättningsbestämmelser».

I *motionerna I: 449* och *II: 564* samt *I: 619* och *II: 558* anföres, att bestämmelserna i lagen om allmän försäkring och därtill anslutande författningar medför att vid långa reseavstånd ersättningen för resekostnader blir avsevärt mindre förmånlig för den försäkrade då läkaren besöker den sjuke än då den senare uppsöker läkaren.

I *motionerna I: 449* och *II: 564* har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att 1961 års sjukförsäkringsutredning ges i uppdrag att skyndsamt utreda frågan om den försäkrades kostnader för läkares resa vid sjukbesök i enlighet med vad i motionen anförts».

I *motionerna I: 619* och *II: 558* har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att en översyn verkställes syftande till likformiga bestämmelser i fråga om resor i samband med läkarvård.

Beträffande de skäl motionärerna anför till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till *motionerna I: 446, I: 449* och *II: 558*.

Gällande bestämmelser m. m.

Huvudreglerna om sjukvårdsersättning finns i 2 kap. lagen om allmän försäkring. Enligt dessa regler har en försäkrad rätt till ersättning för utgifter för läkarvård, viss tandläkarvård samt sjukhusvård ävensom i samband därmed företagna resor.

Bihang till riksdagens protokoll 1967. 9 saml. 2 avd. Nr 24

Ersättning för läkares sjukresa

Ersättning för utgifter för läkarvård utgår vid sjukdom, som enligt läkares utsago kräver sådan vård, med *tre fjärdedelar* av *utgifterna*, dock högst med *tre fjärdedelar* av beloppet enligt en av Kungl. Maj:t fastställd taxa. I utgifter för läkarvård inräknas kostnader för *läkares resa* och för läkarintyg, som erfordras för utfående av sjukpenning. Med läkarvård avses i detta sammanhang inte vård, som lämnas försäkrad vilken åtnjuter sjukhusvård.

Kungl. Maj:t har den 28 maj 1959 fastställt *taxa för beräkning av ersättning för läkarvård och tandläkarvård enligt lagen om allmän försäkring* (SFS 1959: 245, omtryckt 1962: 515, ändrad 1964: 833).

Läkarvårdstaxan — eller *återbäringstaxan* — är en s. k. ersättningstaxa, d. v. s. den är inte bindande för läkares arvodesberäkning utan anger endast det högsta belopp på vilket sjukförsäkringsersättningen beräknas. Å andra sidan finns läkare som är taxebundna i sin arvodesättning. De i landstingskommunal tjänst anställda provinsialläkarna och läkarna vid landstingssjukhusens mottagningar för öppen vård är på grund av avtal mellan Svenska landstingsförbundet och Sveriges läkarförbund skyldiga att hålla sina arvoden inom gränser som i stort sett överensstämmer med läkarvårdstaxans. Läkarna vid storstädernas sjukhuspolikliniker är också avtalsmässigt bundna beträffande storleken av de arvoden som de får betinga sig av patienterna. Privatläkarna och i stor utsträckning även stadsdistriktsläkarna är däremot fria i sin prissättning gentemot allmänheten.

Enligt läkarvårdstaxan är taxebeloppen i allmänhet högre för stockholmområdet än för riket i övrigt. Vidare gäller en taxa för läkarvård å läkares mottagning (2 §) och en taxa för läkarvård vid sjukbesök (4 §). De båda taxorna är inte direkt jämförbara. Läkarvård vid sjukhuset ersätts dock genomgående med något högre belopp än sådan vård å läkares mottagning. Beträffande läkarvård vid sjukbesök å ort utanför Stockholm gäller enligt läkarvårdstaxan i huvudsak följande. Grundarvodet uppgår till 16 kronor. Vid viss mera krävande undersökning och behandling får beräknas ett tilläggsarvode på 5 kronor. Om avståndet från läkares bostad eller annat ställe, där han uppehåller sig, till den sjuke är mer än fem kilometer, får för varje påbörjad ytterligare sträcka av fem kilometer av våglängden till den sjuke arvodet höjas med tre kronor. Om läkaren använder annat färdmedel än bil får han alternativt beräkna det ytterligare arvodet efter den tid som åtgått för färden eller del därav på så sätt att för tid utöver en timme beräknas ytterligare arvode för varje påbörjad halvtimme med sex kronor. Väntetid inräknas i allmänhet, dock ej tid som åtgår för övernattning. Vid beräkning av här åsyftade tilläggsarvoden får avståndet till den anlitade läkares bostad inte beräknas med mer än en mil överstiga avståndet från den sjuke till vederbörande tjänsteläkares bostad.

Hänsyn får inte heller tas till utgifter för läkarens tidsspillan vid återfärd.

Ersättning för läkarens resa beräknas — såväl i stockholmsområdet som i riket i övrigt — enligt för *provinsiälläkare i statens tjänst* gällande grunder. Ej heller vid denna beräkning får avståndet från den sjuke till den anlitate läkarens bostad inte beräknas med mer än en mil överstiga avståndet från den sjuke till vederbörande tjänsteläkarens bostad.

Nyss angivna grunder finns bl. a. i *Provinsiälläkartaxan* (SFS 1963:160 och 1964:844). Resekostnadsersättning utgår enligt denna taxa enligt i *allmänna resereglementet eller eljest stadgade grunder*. Från riksförsäkringsverket har upplysts, att vid tillämpning av läkarvårdstaxan läkare regelmässigt anses berättigade att anlita taxi vid sjukbesök. Därest läkare vid sjukbesök använder egen bil gäller *inte* de allmänna bestämmelserna i 2—6 §§ kungörelsen den 12 december 1952 ang. resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil m. m., vilken kungörelse ansluter till allmänna resereglementet. I stället gäller (enligt skrivelse från civildepartementet till medicinalstyrelsen den 4 juni 1954) att resekostnadsersättning utgår med 30 öre per km om bilens tjänstevikt understiger 1 100 kg och eljest med 40 öre per km.

Ersättning för försäkrads resa till läkare

Enligt 2 kap. 5 § *lagen om allmän försäkring* äger försäkrad, som åtnjuter *läkarvård* eller *sjukhusvård*, rätt även till ersättning för resor i samband med vården. Detsamma gäller försäkrad, som *vid sjukdom erhållit viss tandläkarvård* vid centralpoliklinik, tandläkarhögskola och allmänt sjukhus. Däremot utgår icke ersättning vid mödratandvård. Reseersättning utgår ej, där med hänsyn till resans längd samt den sjukets tillstånd skäligen kunnat fordras att han gått eller färdats på annat sätt som icke krävt särskild kostnad.

De närmare bestämmelserna rörande reseersättningar meddelas i *förordningen den 25 maj 1962 (nr 385) angående ersättning för sjukresor enligt lagen om allmän försäkring (sjukreseförordningen)* samt i *kungörelsen samma dag (nr 386) med tillämpningsföreskrifter till sjukreseförordningen*. Nu angivna författningsbestämmelser kompletteras av *föreskrifter*, som utfärdats av *riksförsäkringsverket*. För rätt till reseersättning fordras att resan gjorts i samband med sådan vård, som är ersättningsbar enligt lagen. Försäkrads resa för läkarbesök i syfte att få friskintyg ersättes inte och inte heller resa för vård på sjukvårdsinrättning, som ej är sjukhus i lagens mening. Den omständigheten att eljest ersättningsbar vård lämnas kostnadsfritt utesluter emellertid inte från rätten till ersättning.

Huvudbestämmelserna om kostnadsersättning för resor till och från läkare finns i 2 § *sjukreseförordningen*. Reseersättning tillkommer den som åtnjuter läkarvård vid sjukdom, som enligt läkares utsago kräver sådan vård. Ersättning utgår endast i den mån resekostnaden överstiger ett ka-

rensbelopp av i regel *fyra kronor*. Rätten till ersättning är därjämte maximerad på så sätt att högre belopp icke får utges än som skulle ha utgått vid besök hos den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt den försäkrade vistas. Vidare föreskrives undantag från densamma därigenom att ersättning i vissa fall får utgivas med belopp, som skulle ha utgått, om läkarvården sökts vid närmaste allmänna sjukhus, där vården kunnat meddelas. Denna högre ersättning utgår dock endast under vissa förutsättningar, nämligen då den försäkrade erhållit hänvisning av läkare till sjukvårdsinrättning, då den försäkrade på grund av olycksfall sökt läkarvård vid allmänt sjukhus och trängande behov av sådan vård förelegat samt då den försäkrade varit i trängande behov av läkarvård men vederbörande provinsialläkare eller stadsläkare icke kunnat anträffas. Nu återgivna undantagsregler gäller icke i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping. I dessa städer är *karensbeloppet fem kronor* (3 § *tillämpningsföreskrifterna*).

Ersättning för försäkrads *reskostnad* får beräknas högst efter det billigaste vanligen förekommande färd sätt, som med hänsyn till den sjukets tillstånd kunnat användas. Såsom sådant färd sätt anses det som medför den lägsta sammanlagda utgiften. Försäkrads reskostnad skall beräknas vid resa med fortskaffningsmedel, som går i allmän trafik, enligt därför gällande taxa. Vid resa med egen bil, som ej går i allmän trafik, beräknas kostnaden till 25 öre per kilometer.

1961 års sjukförsäkringsutredning

Utredningen skall enligt direktiven (se riksdagsberättelsen 1963 s. 128) behandla främst spörsmål inom sjukvårdsersättningens område. Den har till uppgift att söka nå fram till ytterligare förbättringar i den enskildes skydd i den utsträckning så finnes möjligt. Bland de frågor som utredningen bör upptaga framhålles spörsmålet om ersättning från sjukförsäkringen för annan sjukvård än läkarvård och sjukhusvård. Härmed avses s. k. merprestationer, d. v. s. sjukgymnastik och viss annan behandling samt konvalescentvård. Utredningen skall även pröva i vilken utsträckning reseersättning bör utgå i samband med sådana åtgärder.

I direktiven anföres vidare bl. a. att det bör stå utredningen fritt att utöver särskilt angivna frågor upptaga sådana spörsmål som aktualiseras under översynen och som faller inom ramen för de uppgifter som tillagts utredningen.

Utredningen för översyn av sjukförsäkringens återbäringstaxa

I direktiven till utredningen, som tillkallades i början av år 1965, anföres (se riksdagsberättelsen 1966 s. 148) att återbäringen från den allmänna sjukförsäkringen på de ersättningar som de försäkrade erlagt till läkarna sjunkit, relativt sett, under den tid som den nuvarande läkarvårdstaxan varit i kraft. Vidare anföres bl. a. att en förutsättningslös utredning av taxan bör komma till stånd och att därvid även behovet av ändringar av själva

konstruktionen av taxan bör undersökas. Syftet med den allmänna försäkringens förmåner i form av ersättning för läkarvård är att den försäkrade i normala fall skall kunna få återbäring med $\frac{3}{4}$ av vad han faktiskt betalat till läkaren. De taxebelopp — anföres vidare i direktiven — som fastställts för olika slag av undersökningar och behandlingar, bör med hänsyn härtill täcka omkostnaderna för läkaren och bereda honom skälig ersättning för hans arbete. Vid de analyser som blir erforderliga för att undersöka olika konstruktionsalternativ, torde det — anföres det — bli nödvändigt att ägna omkostnadsfrågorna särskild uppmärksamhet. Utredningen är oförhindrad att vid utarbetandet av en ny läkarvårdstaxa ta upp även andra frågor än dem som särskilt nämnts i direktiven, men själva grunderna för den allmänna försäkringens förmåner bör inte omprövas av utredningen.

Utredningen beräknar slutföra sitt arbete under 1967.

Motionerna

Motionerna I: 446 och II: 567

Såsom grund för sin hemställan anför motionärerna i huvudsak följande.

Enligt lagen om allmän försäkring kan ersättning beviljas för färd i taxi vid besök hos läkare, för så vitt läkare intygar att behov av detta färdmedel föreligger. En allmän princip måste vara att sjukskrivning icke skall behöva tillgripas annat än då den är nödvändig. Detta är av betydelse både för att ta vara på arbetskraftstillgången och, med de höga sjukersättningsbelopp som numera föreligger (högst 52 kr. per dag), även ur besparingssynpunkt. Inom tjänstemannayrkena torde det förekomma fall — särskilt gällande skador å de nedre extremiteterna — där svårigheten att förflytta sig från bostaden till arbetsplatsen kan vara motiv för sjukskrivning. Om ersättning för resa med bil till och från arbetsplatsen kunde erhållas, är det möjligt att ifrågakvarande tjänsteman inte skulle behöva lämna sitt arbete.

Motionerna I: 449 och II: 564

Motionärerna lämnar inledningsvis en redogörelse för det väsentliga innehållet i ovan återgivna regler om ersättning för läkares sjukresa ($\frac{3}{4}$ av kostnaden) och för den försäkrades resa till läkare (full ersättning utöver karensbeloppet) samt anför vidare följande.

Av vad som ovan angivits framgår att försäkrad, som befinner sig i sådant tillstånd att han kan besöka läkaren på dennes mottagning, icke har större kostnad för resan än 4 kr., då kostnad därutöver ersättes av den allmänna försäkringskassan, under det att försäkrad, som befinner sig i sådant tillstånd att han icke kan besöka läkaren på dennes mottagning utan läkaren måste göra sjukbesök i den försäkrades bostad, själv får erlægga $\frac{1}{4}$ av läkares resekostnader.

På grund av den läkarbrist som förekommer i åtskilliga delar av landet och framför allt i Norrland samt på grund av de stora jourområden, som med anledning härav måste inrättas, har försäkrad vid läkarbesök i hemmet många gånger onormalt höga utgifter för att åtnjuta läkarvård.

Enligt vår mening bör fördensskull ovannämnda bestämmelser ändras på

så sätt, att den försäkrades kostnader för läkarens resa vid sjukbesök begränsas till 4 kr., d. v. s. till samma belopp som den försäkrade skulle ha fått erlägga, om han besökt läkaren på dennes mottagning.

Motionerna I: 619 och II: 558

I dessa motioner anförs väsentligen samma synpunkter som i motionerna I: 449 och II: 564. Motionärerna framhåller bl. a. följande.

Under de senaste åren har en förändring i fråga om tjänsteläkarnas jourtjänst över helgdagar börjat tillämpas inom ett flertal landstingsområden. Denna förändring innebär att den tjänstgörande läkaren över en helg har mer än ett provinsialläkardistrikt som sitt verksamhetsområde. För den försäkrade innebär detta att resekostnaderna ökar vid behov av läkarvård under helgdagar. På grund av distriktens utformning måste ofta taxibil anlitas vid resor till och från läkare, och även läkaren använder ofta taxi vid sina sjukresor.

Utskottet

De motioner som behandlas i detta utlåtande avser frågor om ersättning från den allmänna försäkringen för resekostnader som uppstår vid sjukdom.

Då en försäkrad uppsöker en läkare för vård utgår ersättning för resan till och från läkaren. Den försäkrade får i princip full ersättning för den del av resekostnaden som överstiger ett karensbelopp om i regel fyra kronor. För den läkarvård, som en försäkrad åtnjuter, utgår ersättning från försäkringskassan med tre fjärdedelar av utgifterna maximerade enligt den s. k. läkarvårdstaxan. Då läkare gör en sjukresa inräknas resekostnaden i kostnaden för vården. Den försäkrade får således ersättning för tre fjärdedelar av läkarens resekostnad.

I motionsparen I: 449 och II: 564 samt I: 619 och II: 558 anföres att ovan återgivna bestämmelser medför att den försäkrade vid långa avstånd till läkare belastas med betydligt större kostnader då läkaren gör hembesök än då den försäkrade har möjlighet att besöka läkaren. Med hänsyn till de stora områden som läkarna numera ofta har att svara för vid jourtjänst, framför allt i Norrland, drabbas enligt motionärerna de försäkrade många gånger av onormalt höga utgifter, då läkarvård erfordras i hemmet. I motionerna I: 449 och II: 564 hemställs, att 1961 års sjukförsäkringsutredning skall ges i uppdrag att skyndsamt utreda frågan. I motionsparet I: 619 och II: 558 framställs yrkanden av samma innebörd.

I motionerna I: 446 och II: 567 anföres i huvudsak följande. En allmän princip måste vara att sjukskrivning inte skall tillgripas annat än då den är nödvändig. Principen är av betydelse med hänsyn såväl till intresset att ta till vara arbetskraften som till att sparsamhet med sjukförsäkringens medel bör iakttagas. Inom tjänstemannayrkena torde det förekomma fall — särskilt vid skador å de nedre extremiteterna — där svårigheten att förflytta sig från bostaden till arbetsplatsen kan vara motiv för sjukskrivning.

Om ersättning för resa med bil till och från arbetsplatsen kunde erhållas, är det möjligt att ifrågavarande tjänsteman inte skulle behöva lämna sitt arbete. Motionärerna yrkar att frågan om ersättning från sjukförsäkringen för bilresor i dylika fall skall överlämnas till 1961 års sjukförsäkringsutredning.

Sjukförsäkringsutredningen skall behandla främst spörsmål inom sjukvårdersättningens område. Såvitt avser de s. k. merprestationerna — såsom sjukgymnastik — har i direktiven särskilt anmärkts, att utredningen skall pröva i vilken utsträckning reseersättning bör utgå. Under utredningsarbetet har aktualiserats ytterligare reseersättningsfrågor, bl. a. genom att till utredningen överlämnats motioner. Med hänsyn härtill synes det befogat, att även förevarande motioner överlämnas till utredningen.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 446 och II: 567, I: 449 och II: 564 samt I: 619 och II: 558, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att motionerna överlämnas till 1961 års sjukförsäkringsutredning; samt

2) att motionerna, i den mån de ej kan anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 mars 1967

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Hübinette, fru Hamrin-Thorell, herrar Edström, Dahlberg, Högström och fru Elvy Olsson;

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors, fru Ekendahl, herrar Gustavsson i Alvesta, Bengtsson i Varberg*, Fredriksson, Ringaby och Göransson.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.